

El Pla Director d'Equipaments: pensar avui les inversions de demà

Montserrat Montalbo Todolí

Arquitecta. Tècnica gestora de projectes del SEEP

Diputació de Barcelona

Les inversions en equipaments tenen una gran incidència sobre la qualitat de vida de la ciutadania, alhora que suposen un gran impacte econòmic sobre els pressupostos municipals. Per això cal que aquestes inversions es planifiquin per avançat, conscientment i amb visió de futur, atenent a les competències municipals i a les necessitats de prestació de serveis però, alhora, atenent a les planificacions estratègiques i a les línies de futur pròpies de cada municipi.

En el Catàleg de suport als serveis i a les activitats locals 2010 del Pla de concertació s'inclou aquest any, entre d'altres, el programa de Planificació i millora d'equipaments. Dins aquest programa s'inclouen tres productes de suport tècnic gestionats directament pel Servei d'Equipaments i Espai Públic:

- Estudis de millora funcional i energètica d'equipaments
- Pla d'usos d'equipaments existents
- Pla director d'equipaments

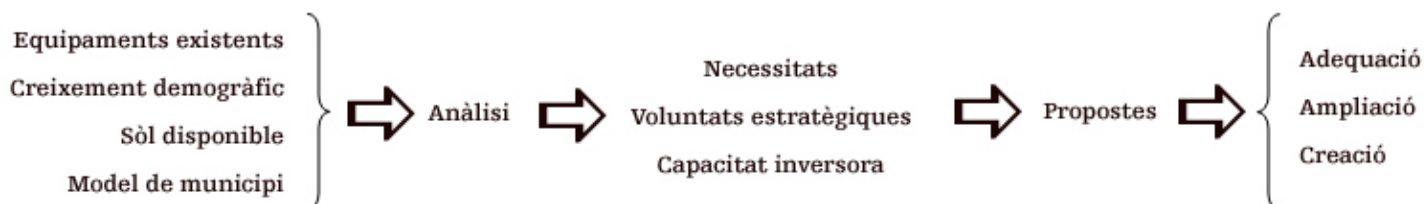
- Els Estudis de millora funcional i energètica d'equipaments avaluen l'equipament en ús a partir de tres dimensions bàsiques: la funcionalitat, la qualitat ambiental i la viabilitat econòmica, amb la finalitat d'obtenir alternatives d'actuació en l'edifici per millorar l'adequació dels espais a les activitats que s'hi desenvolupen i l'eficiència energètica de l'edifici.
- El Pla d'usos d'equipaments existents és una eina per definir el programa funcional d'equipaments públics, tot incorporant el punt de vista de la ciutadania mitjançant un procés participatiu, i analitzant la viabilitat tècnica de les propostes obtingudes.
- El Pla director d'equipaments és una eina de planificació global que recull les necessitats i disponibilitats del municipi en matèria d'equipaments i proposa un pla d'inversions a curt, mitjà i llarg termini per adequar les dotacions existents i/o crear-ne de noves.

Tots tres productes tenen com a denominador comú la millora del servei ofert a la ciutadania, incidint en la millora dels equipaments des dels quals s'ofereix el servei. Alhora, tots tres productes es plantegen en un context de reflexió sobre el patrimoni municipal, d'optimització del parc construït i de racionalitat de les inversions a dur a terme. És un context que el Servei d'Equipaments i Espai Públic sempre ha tingut present i sempre ha promulgat. Avui, a més a més, aquest context de seny i racionalitat és absolutament imprescindible, més encara en la difícil situació econòmica actual.

El Pla Director d'Equipaments: el primer pas en la planificació de les inversions públiques

Les inversions en equipaments les concebem actualment com un procés continu que comença en el

moment en el qual pensem què volem que sigui el nostre poble o ciutat i quines inversions cal fer per arribar-hi, i que finalitza en el moment en què els equipaments que es van construir amb aquell objectiu concret es desconstrueixen i torna a quedar el sòl disponible.

Quan es planifiquen inversions en obra pública dins el context de cicle inversor, implícitament concebem obra pública de qualitat: l'equipament respondrà a les necessitats de la ciutadania i a unes responsabilitats urbanes, es durà a terme d'acord amb els recursos financers disponibles, seran obres durables i de fàcil manteniment i seran equipaments mediambientalment sostenibles i que fomentaran l'ús racional dels recursos.

Dins aquest cicle inversor de l'obra pública, el Pla director d'equipaments és una eina que s'emmarca clarament en la primera fase del cicle, la fase de promoció: cap a on volem anar?

Sabem del cert que cal actuar, per avançar, però també sabem que cal fer-ho en la direcció correcta. Cal que el municipi sàpiga on vol arribar i és convenient disposar d'un guió, flexible si de cas, que dibuixi un camí coherent i que permeti fer les passes amb la certesa que la ruta és bona. El Pla director d'equipaments genera un horitzó, una línia de base per gestionar les inversions futures i per evitar que aquestes siguin traçades sense reflexió o com a fruit de les pressions externes.

El Pla director d'equipaments analitza la situació actual dels equipaments del municipi i fa un treball de prospectiva, partint d'unes hipòtesis de creixement i d'un planejament urbanístic vigent, analitzant la normativa i els estàndards disponibles, però també atenent a les voluntats de servei, per finalment proposar un pla d'inversió per a l'adequació, l'ampliació o la creació de nous equipaments.

Les fases del Pla

El Pla director d'equipaments és un treball que s'estructura en 4 fases diferenciades:

- inventari de sòl i equipaments
- anàlisi i diagnosi
- propostes i validació municipal
- pla d'inversió

Quin treball es fa en cadascuna d'aquestes fases?

1. Inventari de sòl i equipaments

L'inventari és el punt de partida del treball. En aquesta fase es recull la informació necessària per identificar tipològicament tant els equipaments existents com el sòl per a equipaments: tipologia (culturals, esportius, administratius,...), localització, titularitat, superfícies, informació urbanística del solar, oferta de serveis, descripció d'espais, etc.

Tota la informació recollida en l'inventari s'estructura en fitxes per permetre la posterior explotació de dades per l'Ajuntament i es fan cartografies per

Plaça Marcer i centre parroquial, Sant Pere de Ribes

tal d'ubicar sobre el territori tots els equipaments, segons tipologies, i tot el sòl inventariat.

En aquesta fase també es recull la informació referent a les actuacions urbanístiques en tràmit, amb nombre d'habitatges, usos i terminis previstos, per tal de tenir clara la configuració de futur del municipi.

Aquesta fase requereix treball de camp, però també entrevistes amb l'equip tècnic municipal de diferents serveis.

2. Anàlisi i diagnosi

En aquesta fase s'analitza tota la informació recollida i s'emet diagnosi de:

L'estat actual de la xarxa d'equipaments d'acord amb:

- normativa, estàndards i paràmetres de servei municipals.
- disfuncions detectades per l'equip redactor i dèficits o millores plantejades per cadascuna de les àrees.
- possibilitat d'optimització dels equipaments.

Els requeriments de serveis i equipaments necessaris en un futur d'acord amb:

- les necessitats derivades del creixement de població, segons projeccions demogràfiques prèviament consensuades amb l'equip de govern.
- al model de municipi desitjat, segons planificació estratègica municipal, PAM, planificació sectorial o bé línies de futur.

El sòl existent i les reserves per a equipaments basant-se en:

- disponibilitats i necessitats de sòl.
- característiques de les ubicacions disponibles i relacions estratègiques amb el territori.

Aquesta fase requereix entrevistes tant amb l'equip tècnic com amb les regidories responsables de cadascuna de les àrees per tal d'obtenir la informació sectorial necessària per emetre la diagnosi.

El treball d'aquesta fase queda sintetitzat en un llistat de necessitats a cobrir i un recull de criteris i pautes d'actuació, plantejant l'escenari global de futur del municipi i definint l'estratègia urbana entorn de les necessitats i dèficits d'equipaments del municipi.

Residència de gent gran Can Comelles, Esparreguera

3. Propostes i validació municipal

En aquesta fase es presenten les primeres propostes, a partir de la diagnosi i els criteris d'actuació recollits en la fase anterior, amb estimació econòmica de cadascuna de les actuacions, prioritització en el temps i proposta d'ubicació sobre el territori segons criteris propis de cada tipologia d'equipament i sòl disponible.

Aquesta és una fase on el treball municipal és clau. Cal fer difusió interna del document a totes les àrees per tal de validar les diagnosi sectorials fetes i analitzar tècnicament la viabilitat de les propostes plantejades. Cal també, i sobretot, debatre conjuntament aquells criteris i aquelles propostes que potser tenen origen sectorial, però que ara cal que siguin consensuades globalment i priorititzades segons necessitats, voluntats municipals i capacitat inversora. És un moment de reflexió i debat municipal intens, que pot allargar-se fins i tot més enllà del lliurament del treball.

Aquest pot ser el cas, per exemple, del treball que es va fer des del SEEP l'any 2006 per a Sant Pere de Ribes. Un cop lliurat el document a l'Ajuntament, es va debatre en diferents ponències conjuntes amb tots els partits municipals, se'n va fer esmenes per cercar el màxim consens i, finalment, va ser aprovat per àmplia majoria pel Ple municipal.

Aquesta és una fase on el lideratge intern municipal del treball és clau, atès que es fa palesa la necessitat de coordinació i la col·laboració de les diferents àrees, tant a nivell tècnic com a nivell polític.

Casa consistorial, Mataró

4. El pla d'inversió

En aquesta fase es planteja el pla d'inversió, incorporant el retorn municipal a les propostes plantejades a la fase anterior.

S'acaben de definir les propostes d'actuació per a la creació, ampliació o millora de les dotacions i es sintetitzen les dades de cada actuació en fitxes, amb descripció de l'actuació, estimació econòmica de les inversions necessàries, estudis i/o tràmits previs i priorització en el temps.

Piscina coberta del Sot de les Granotes. Sant Celoni

La planificació de les inversions en terminis es planteja atenent a les necessitats i al creixement de població, però també a la capacitat financera municipal.

El Pla director d'equipaments és un instrument tècnic de planificació de l'acció municipal i, com a tal, caldrà que l'equip municipal en faci seguiment i revisió en cas de variacions en les hipòtesis de treball referides al context demogràfic, econòmic i/o social plantejat.

L'experiència del SEEP

A principis del mes de desembre del 2009 el Servei d'Equipaments i Espai Públic va lliurar al municipi de Montmeló el Pla director d'equipaments, treball redactat en el marc de col·laboració Pla de Concertació - Xarxa Barcelona Municipis de Qualitat.

Montmeló és un municipi amb una població actual aproximada de 8.900 habitants. Quan es va iniciar la redacció del treball, ara fa un any, Montmeló tot just acabava d'aprovar l'avanç del nou POUM (Pla d'Ordenació Urbanística Municipal). Simultàniament, hi havia dos documents urbanístics en tràmit, que suposen al voltant de 1.270 nous habitatges al municipi, un d'ells una Àrea Residencial Estratègica.

Amb la nova població, serien suficients les dotacions d'equipaments existents i les que ja tenien previstes des del consistori? Aquesta era la pregunta principal que va portar a l'equip de govern a pensar en la necessitat d'un Pla director d'equipaments.

El treball va analitzar les dotacions d'equipaments existents i en projecte i el sòl disponible, va dur a terme les projeccions demogràfiques a 10 anys vista i va plantejar hipòtesis sobre l'escenari de futur. Es va arribar a la conclusió que el municipi no presentava cap dèficit important a dia d'avui i es disposava d'una generosa reserva de sòl, però es veia necessari equilibrar l'estructura urbana del sòl d'equipaments per evitar concentracions excessives en determinats àmbits i preveure actuacions en algunes tipologies d'equipaments per tal d'adequar-se al creixement de població previst per als propers anys.

En el marc dels processos de participació ciutadana endegats per a la redacció del POUM, a més a més,

el consistori va organitzar un taller de debat sectorial centrat específicament en el Pla d'equipaments. Els resultats d'aquest procés van ser incorporats al document, de manera que les propostes plantejades sorgeixen ja del propi consens ciutadà.

Acte de presentació del Pla director d'equipaments a l'Ajuntament de Montmeló

Aquest és el darrer Pla director d'equipaments lliurat des del SEEP, i caldrà ara que passin uns quants anys per poder avaluar el seguiment del Pla i la seva utilitat per al municipi de Montmeló.

El Servei d'Equipaments i Espai Públic ha atès en els darrers quatre anys les demandes de redacció de Plans directors d'equipaments per a diversos municipis que, com Montmeló, necessitaven planificar les seves inversions de futur. És justament la visió global i no sectorial del SEEP (abans OTC/OTEL) i la seva trajectòria en anàlisi d'equipaments diversos durant més de 16 anys el que li permet oferir ara aquest producte dins el Catàleg de suport als serveis i a les activitats locals 2010.

Inversions en temps de crisi?

Els darrers anys han estat de gran creixement econòmic, en els quals els ingressos municipals pro-

vinents del desenvolupament immobiliari eren elevats i que, a més a més, hi havia una estabilitat econòmica que permetia un fàcil accés al crèdit. Han estat anys de molta execució d'obra pública.

Estem ara en una situació de crisi. Si bé estem d'acord que els períodes de crisi són conjunturals, el que ja molts coincideixen a dir és que el context econòmic i social post-crisi poc tindrà a veure amb tots aquests anys de bonança recentment viscuts. I aquest fet l'hem de veure des del costat positiu: caldrà racionalitzar encara més les inversions municipals. Caldrà que, més que mai, donin resposta a les persones i a les seves necessitats concretes, caldrà que tinguin present la sostenibilitat mediambiental i racionalitzin el consum energètic i caldrà que econòmicament siguin viables, sense comprometre els recursos municipals més enllà del que seria desitjable.

Les prioritats pressupostàries municipals pel 2010, com no podia ser d'altra manera, són les persones. Moltes inversions han quedat posposades, però això no vol dir que haguem de deixar de planificar el futur. Ben al contrari, és un bon moment per fer-ho, atès que segur que planificarem amb seny i la nostra capacitat de crítica i d'anàlisi serà òptima.

Per tant, és un molt bon moment per pensar i per redefinir el sistema d'equipaments municipals. Cal aplicar tot allò que la crisi ens ha ensenyat, cal buscar la màxima polivalència en els equipaments existents, cal racionalitzar... , per disposar finalment d'un full de ruta que ens permetrà encarar les futures inversions amb el coneixement objectiu del municipi i la certesa que ens dóna el fet d'haver planificat amb temps.

El Pla director d'equipaments el que ens permetrà és, justament, visualitzar aquest escenari de futur dels equipaments municipals, generant alhora una visió positiva i dinamitzadora de canvis, i potenciarà una imatge optimista en la consciència de la ciutadania, contribuint a sentir-se més seu el municipi en què viuen.